

ਬਲੀ ਪਰੰਪਰਾ

ਬਲੀ ਦੀ ਰੀਤ ਯੂਨਾਨੀ, ਰੋਮਨ, ਯਹੂਦੀ, ਮੁਸਲਿਮ, ਹਿੰਦੂ, ਈਸਾਈ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸਦਾ ਰੂਪ ਤੇ ਢੰਗ ਬਦਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਵੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨੁਕਤੇ ਇੰਝ ਹਨ :-

1. ਬਲੀ ਦੀ ਰਸਮ ਦੁਆਰਾ ਬਲੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਦੈਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।
 2. ਬਲੀ ਦੈਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।
 3. ਬਲੀ ਜਾਦੂ-ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦੈਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
 4. ਬਲੀ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਰੂਪਾਂਤਰਨ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦੀ ਹੈ।
- ੳ) ਬਲਸ਼ਾਲੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਲੀ ਦੇ ਕੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵੀ ਬਲਸ਼ਾਲੀ ਬਣ ਜਾਣਗੇ।(ਆਦਮਖੋਰੀ)

- ਅ) ਧਰਤੀ, ਦਰਖਤ (ਬਨਸਪਤੀ), ਔਰਤ ਦੇ ਗੁਣ ਅਦਲੇ-ਬਦਲੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ :
ਦਰਖਤ ਸੁੱਕ ਗਿਆ, ਕੁੱਖ ਹਰੀ ਹੋ ਗਈ।
ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੱਚਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਖੁੱਦ ਦੀ ਕੁੱਖ ਹਰੀ ਹੋ ਗਈ।

ਭਾਰਤੀ ਬਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ

ਧਰਮ ਹਾਲਤਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੈ। ਧਰਮ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਉੱਚੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ, ਸੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਆਚਰਨ ਵਿੱਚ ਢਾਲਣ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਦ ਭਾਵ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਹਾਣੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੇ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹਨ। ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਝਾਤੀ ਮਾਰਿਆਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਖੂਨ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਵਹਿਆ ਹੈ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਵੱਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਰਾਜਨੀਤਕਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਰਾਜਨੀਤਕਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਬੜੀ ਮਹਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਵੇਦ, ਪੁਰਾਣ, ਉਪਨਿਸ਼ਦ, ਸਿਮਰਤੀਆਂ, ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ। ਧਰਮ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਅਤੇ ਪਥ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਕ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਥਾਂ ਅਗਿਆਨਤਾ, ਮਨੁੱਖੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਥਾਂ ਨਫ਼ਰਤ, ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਬੰਦਾ ਨਾ ਸਮਝਣਾ, ਜਾਤੀ ਵਿਤਕਰਾ ਅਤੇ ਲਿੰਗ ਵਿਤਕਰਾ ਅਦਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਧਰਮ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪੱਥਰਾਂ, ਮੂਰਤੀਆਂ, ਗ੍ਰੰਥਾਂ, ਪਿੱਪਲਾਂ, ਸੱਪਾਂ, ਗਾਵਾਂ, ਸੂਰਾਂ, ਹੋਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਅਤੇ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢਣ ਨੂੰ ਮਿੰਟ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣ ਦਿੰਦਾ। ਇੱਕ ਸਰਵੇਖਣ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕੱਲੇ 1947 ਦੀ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਵੰਡ ਦੌਰਾਨ 10 ਲੱਖ ਲੋਕ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰੇ ਵੱਢੇ ਗਏ। ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਇੱਜ਼ਤਾਂ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਵੱਢ ਟੁੱਕ ਦੇ ਕਾਰਨ ਰਾਜਨੀਤਕ, ਧਾਰਮਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਮੌਕਾ ਮੇਲ ਹੀ ਸਨ। ਪਰ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਧਰਮ ਦੀ ਕੱਟੜਤਾ ਦਾ ਸੀ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਅਰਬਾਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਪਈਆਂ ਹਨ।

ਆਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ, ਤੋੜਦਾ ਨਹੀਂ। ਨਫ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਹੋਇਆ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹੀ ਹੈ। ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਇਕੱਲੇ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਮੌਤ ਦਾ ਖੌਅ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਸਗੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਅੱਕ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਤੱਕ ਜ਼ਹਿਰ ਉਗਲਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਇਸ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਮਨੂੰ ਸਿਮਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ।

“ਸੂਦਰ ਨਾਲ ਗੁਲਾਮ ਵਾਲਾ ਸਲੂਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਘ੍ਰਿਣਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀਣ ਭਾਵਨਾ ਬਣੀ ਰਹੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਸੂਦਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਾਲ ਵਿਭਚਾਰ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਮੌਤ ਦਾ ਦੰਡ ਤੇ ਜੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਸੂਦਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਭੈੜਾ ਬੋਲੇ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਜੀਭ ਕੱਟ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਹਿਰੀ ਸੱਪ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਦਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।”

ਅਜਿਹਾ ਭਾਰਤੀ ਫਲਸਫਾ ਮਨੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਂਗ ਕੋਹਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਕਲਪਿਤ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਅੱਗੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਕਲਪਿਤ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਉੱਤੇ ਜ਼ਬਰ ਜੁਲਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਲੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੁੰਨ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਲੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਅਖੌਤੀ ਉੱਚ ਕੁੱਲ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ 'ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥਾਂ' ਦੀ ਹੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ ਇਹ ਬਲੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ 1945 ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਕਈ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਜਿਹੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਮੁੜ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਅਦਿ-ਮਾਨਵ ਕਾਲ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਕੁਦਰਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਭੈਅ-ਭੀਤ ਸੀ। ਭੈਅ-ਭੀਤ ਹੋਇਆ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਭਿਆਨਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਬਲੀ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਚੱਲਿਆ ਸੀ। ਬਲੀ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਗੋਂ ਉਸ 'ਤੇ ਰਹਿਮ ਕਰੇਗੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ 'ਸ਼ਕਤੀ' ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਬਲੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਕਬੀਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਉਦੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਬਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਚੱਲੀ। ਕਬੀਲਾ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤਿਆ ਹੋਇਆ ਕਬੀਲਾ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਕੁੱਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਬਲੀ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਵਿਕਸਿਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਅਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਵਰਤਾਰਾ ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਵਧਿਆ ਫੁੱਲਿਆ। ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਨੂੰ 'ਮਹਾਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਯੁੱਗ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁੱਝ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ ਇਸ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚਦੇ ਹਾਂ।

'ਅਥਰਵਵੇਦ' ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ (ਗਾਂ, ਘੋੜਾ, ਬੱਕਰੀ, ਭੇਡ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼) ਦੀ ਬਲੀ ਨੂੰ ਉੱਤਮ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। 'ਯਜੁਰਵੇਦ' ਦੇ ਤੀਸਰੇ ਅਧਿਆਇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ 184 ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖੰਭਿਆਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਅਖੌਤੀ ਵਿਦਵਾਨ ਮਨੂੰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ - "ਯੱਗ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੱਤਿਆ, ਹੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੈ। ਹਿੰਸਾ ਨਹੀਂ, ਅਹਿੰਸਾ ਹੈ।" ਇਹ ਮਨੂੰ ਦੀ ਬਦਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਮਕਾਰੀ ਭਰੀ ਚਾਲ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹੱਤਿਆ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਜਾਂ ਪੁੰਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਵੈਵਰਿਤ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇ, ਉਸਦੀ ਖੂਬ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਬਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਦਕਸ਼ਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਰਿਗਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਆਰੀਆ ਲੋਕ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਨ। ਉਹ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਮਦੀ ਲਈ ਯੱਗ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਤੇ ਯੱਗ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਬਲੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। 'ਯਜੁਰਵੇਦ' ਤੇ 'ਰਿਗਵੇਦ' ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਯੱਗਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਬਲੀ ਦਾ ਵਰਨਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਿਗਵੇਦ ਦੇ ਸਪਤਕ ਕੰਡਿਕਾ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜਾ ਹਰੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਖਾਤਰ ਅਜੀਗਰਤ ਰਿਸ਼ੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਬਲੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਮੋਰਵਰਧਨ ਦੀ ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਬਲੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਵੈਸ਼ਨੋ ਦੇਵੀ ਦੇ ਜਗਰਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਣੀ ਤਾਰਾ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਬਲੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਗਰਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨੂ ਭਗਤ ਦੇ ਸੀਸ ਭੇਟਾ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਵੀ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬਲੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ 'ਸ਼ਕਤੀਮਾਨਾਂ' ਵਲੋਂ ਜਿਉਂਦੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਥਾਵਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਭਰਮ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਬਲੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ' ਜਿਉਂਦੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ 'ਬਾਪੂ' ਕੁੰਭ ਦਾਸ (ਪਿੰਡ ਪਾਹਲੇਵਾਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦਾ ਅਖੌਤੀ ਸਾਧ) ਵਲੋਂ ਤਿੰਨ ਕਤਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਇਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ।

ਵਾਲਮੀਕੀ ਰਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਮਾਸੂਮ ਨੂੰ ਗਊਆਂ ਦੇ ਕੇ ਖਰੀਦ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਬਲੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਰਾਜਾ ਹਰੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਨੇ 100 ਗਊਆਂ ਦੇ ਕੇ ਰਿਸ਼ੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ। ਕਾਲੀ ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਚਮੁੰਡਾ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬਲੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਲਿਕਾ ਦੇਵੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਛੇਦ ਕਰਕੇ ਲਹੂ ਪੀਂਦੀ ਹੈ। ਕਿੱਡੀ ਹਾਸੇ ਹੀਣੀ ਗੱਲ ਹੈ

ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦੂਜੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਬਲੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਅਭਿਆਸ 48 ਯੁੱਧ ਖੰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੇ ਸ਼ੁੰਕਰਾ ਅਚਾਰਿਆ ਨਿਗਲ ਲਿਆ ਸੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਬਨਾਰਸ ਜਾ ਕੇ ਲੋਕ ਸ਼ਿਵ ਜੀ 'ਮਹਾਰਾਜ' ਦੇ ਆਰੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੋਫਾੜ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਬਲੀ ਦੀ ਇਹ ਪਰੰਪਰਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭੇਡ, ਬੱਕਰਾ, ਉਠ, ਝੋਟਾ ਆਦਿ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇ ਕੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਕਰੀਦ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵੱਡੀ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਬਲੀ ਜਿਹੀ ਘਿਨਾਉਣੀ ਰਸਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪਾਖੰਡਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਸਿੱਖੀ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਉਲਟ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਉਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਮਾਨਵ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਉਲਾਰ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਵੀ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਲੀ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਰਦ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਵਲੋਂ ਔਰਤ ਨੂੰ ਸਤੀ ਹੋਣ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਲਾਲਚ ਇਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਤੀ ਨਾਲ ਸਤੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਪਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਰੋਮਾਂ ਜਿੰਨੇ ਸਾਲ ਸਵਰਗ ਵਿੱਚ ਭੋਗਦੀ ਹੈ। (ਪਾਰਾਸ਼ਾਹ ਸਿਮਰਤੀ ਅਨੁਸਾਰ) ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੰਜਾਹ ਲੱਖ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਰੋਮ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਕਲਪਿਤ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬਲੀ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਬਾਅਦ ਦਾ ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਹਿਤ ਵਰਗ ਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਸਵਾਰਥ ਲਈ ਭੋਲੀਆਂ ਭਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਸੂਮ ਜਿੰਦਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਕਰਵਾਏ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁੰਥਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਢਿੱਡ ਭਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਅਜਿਹੇ ਪਵਿੱਤਰ 'ਸ਼ਾਸਤਰ' ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਆਪਣੀ ਜਾਤ ਦੇ ਭੋਜਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਸਤ੍ਰਾ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕੀਤਾ। ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਨਤਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾਈਆਂ, ਨਫਰਤਾਂ ਦੇ ਬੀਅ ਬੀਜੇ। ਆਪਣੀ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਤ ਦਰ ਪੁਸ਼ਤ ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਠੱਗੀ ਮਾਰਨ ਲਈ ਹੀ ਸਮਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਰਨਾਮੇ ਕੀਤੇ। ਇਹ ਵਿਹਲੜ ਅਖੌਤੀ ਉੱਚ ਕੁੱਲ, ਜਾਤੀ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਕਾਰਨ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਗੂ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬਨਾਰਸ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੇ ਆਰੇ ਹੇਠ ਦੋਫਾੜ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣ ਆਪਣੀ ਸੰਪਤੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰਾਣੀਆਂ ਮਹਾਰਾਣੀਆਂ ਸਤੀ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਕਾਰਨ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਬਲੀ ਵਰਗੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉੱਚਤਮ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਜੇ ਬਲੀ ਇੰਨੀ ਹੀ ਉੱਚਤਮ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸੀ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਲੀ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਬਲੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਗਾਵਾਂ, ਭੇਡਾਂ ਜਾਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਕਿਸੇ ਗਰੀਬ ਨੌਜੁਆਨ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ 'ਸਵਰਗ' ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਅਜਿਹੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀ। ਜਾਨਵਰਾਂ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਭੈੜਾ ਸਲੂਕ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ 'ਮਹਾਨ' ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਧਰਮ, ਜਾਤਾਂ ਅਤੇ ਲਿੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਵੰਡਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਫਰਤ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਬਲੀ ਅਤੇ ਸਤੀ ਵਰਗੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੱਛਮੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਆਚਰਣ ਵਿੱਚ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਹੈ। ਇਹ ਸਚਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਆਚਰਣ ਵਿੱਚ ਗਿਰਾਵਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੀ ਭਾਰਤ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਰਿਹਾ। ਗੁੰਥ ਰਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਜਿਹੜੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਤੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਿੱਤਾ, ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਹਮਲਾਵਰ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਲੁਟਦੇ ਰਹੇ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਲਾਇਕੀ ਕਾਰਨ ਹੀ 200 ਸਾਲ ਇਥੋਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣੇ ਰਹੇ। ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੁਟਦੇ ਰਹੇ। ਇਥੋਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਫਿਰਕੂ ਜ਼ਹਿਨੀਅਤ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਲੜਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਆਪ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਫਿਰਕੂ ਜ਼ਹਿਨੀਅਤ ਕਾਰਨ ਹੀ ਕਰਵਾ ਗਏ। ਇਹ ਅਖੌਤੀ ਸਰਵ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਅਤੇ ਅਖੌਤੀ ਉੱਚ ਕੁੱਲ

ਵਾਲੇ ਹੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਠੱਗੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਥਾਂ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਲੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਬੀਤੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਸਗੋਂ ਅੱਜ ਵੀ ਆਏ ਦਿਨ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਲੀ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਦਿਲ ਕੰਬਾਊ ਘਟਨਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਸੋਹਲੇ ਗਾਉਂਦੇ ਫ਼ਿਰਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਦਿਨ ਹੋਏਗਾ ਜਿਸ ਦਿਨ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਲੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਰਗੇ ਵਿਕਸਿਤ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਿਲ ਕੰਬਾਊ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਨੇ ਕਲੋਨ ਵਰਗੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਅੱਜ ਵੀ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਦੂਜੇ ਬਾਲ ਦੀ ਬਲੀ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।